

את האיסור הכריזו גם בבתי הכנסת. הציבור הירושלמי שמע בקול רבני העיר, ואיש לא נכנס לחנויות הדגים.
כך תוך שבועיים נכנעו מוכרי הדגים כניעה מוחלטת. אור ליום שישי, ב' שבט חתמו ברזני ומוחמד חמוד על כתב בית הדין. גם השלישי, העקשן שבחבורה, נאלץ לחתום כעבור זמן קצר.
בכתב בית הדין נאמר: א. מכירת הדגים תהיה אך ורק ברחוב היהודים. ב. המוכרים יהיו יהודים בלבד, ואין לגוי להשתתף במכירה. ג. קבעו בשער את מחירי הדגים.
בעלי החנויות השלישו סך עשר נפוליון זהב בידי האדון ענתבי. באם יתברר שאחד המוכרים קילל או היכה לאיזה יהודי, או שרימה במשקל יחולק הכסף לצדקה. והכסף יהיה מונח שנה תמימה, ואם יעברו את הזמן בשלום יוחזר להם הכסף.
עתה, בזכות הציות של בני ירושלים לגדולי ישראל יצא כרוז חדש בחוצות העיר, מטעם בתי הדין של פרושים, חסידים וספרדים שהתיר את קניית הדגים!

(ס"י, "לשעה ולדורות" א')

בתרגום יונתן מובא שהאב יברך את בנו ביום המילה - "ביומא דמהולתא" בברכת "ישימך אלקים כאפרים וכמנשה". (מ"ח כ)
מהיכן התרגום יונתן דייק בפסוק את חידושו זה?
ביארו המפרשים: הגאון מוהר"ב סבר מזה שנאמר "הקטן יגדל ממנו", שזו ברכה לקטן שיגדל. מוהר"ר זליגמן טען ממה שנאמר "ביום ההוא", שהוא היום המיוחד. "פירוש יונתן" כתב מזה שנאמר "ישראל", וביום זה נהיה לישראל.
לפי דברים אלו הרינו להציע, כי השבת, כאשר יש "בעל ברית" בבית הכנסת, טוב יעשה הגבאי אם יעלהו ל'שלישי', וכך יזכה האב לקרוא בתורה "ישימך אלקים" כדברי יונתן בן עוזיאל.
ואין זה גורע מכבוד רבני בית הכנסת, כי במרבית המקומות נהגו להעלותם לתורה מפני כבודם לעליית 'חזק'. ואדרבה, אם מכבדים אותם בסנדקאות כמה מתאים להעלותם למפטיר בו מוזכר ענין הסנדק - גם בני מכיר בני מנשה יולדו על ברכי יוסף וכדברי התרגום יונתן 'גזירנון'.

(נר לשולחן שבת)

"דבר אחר שביקש לגלות הקץ לבניו, ונסתם ממנו". (שם)

סיפר הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א: "שמעתי מפי הגאון רבי משה שניידר, כי בזמן גזירת הקנטוניסטים ברוסיה שגזלו ילדים קטנים מהוריהם לצבא הרוסי, על ידי הצאר הרשע ניקולאי, התאספו יחד גדולי ישראל, וכולם כאחד אמרו, שעכשיו ודאי הזמן ממש קרוב לביאת המשיח.
וזקן אחד, קדוש ומקובל, קם ואמר: "הגאון מוילנה הביא ברמז את השנה שבה יבא משיח צדקנו, רק מוסיף וכותב שמי שמבין את הסוד, הוא משביע אותו שלא יגלה זאת".
המשיח ואמר: "כולם מדמיינים בגלל הצרות האימות שבגלות, שאנו נמצאים ממש לפני ביאת המשיח, אבל לפי חשבון הגר"א יש עוד זמן רב, וכיון שכך אני חושש שכעת שכולם מצפים לביאת המשיח, כשיראו שלא יבוא, תתרפה האמונה, על כן גם לדעת הגר"א מצוה לגלות, ואני עומד לגלות לכם מהו הזמן!"
באותו רגע התעלף אותו צדיק ונפטר, לפני כל הקהל, ויהי לפלא!

(מוסף "יתד נאמן" סוכות תשנ"ח)

סיפר הגאון רבי חיים מבריסק: "פעם בא תלמיד חכם אחד לרבינו רבי חיים מוולוז'ין ואמר לו שהוא יגע ומצא את זמן הקץ הנרמז בדברי הגר"א, אבל כיון שהגר"א כותב שמי שיודע לא יגלה, אינו יכול לגלות! ואמר רבי חיים מוולוז'ין כי משמחתו של אותו חכם שחשב שהצליח לגלות את הסוד, מוכח שאינו יודע את הקץ האמיתי..."

ירושלים לסדר "וידנו לרב" שנת תרס"ב

שלשה סוגים של דגים חיים נמכרו בירושלים שלפני מאה שנה: דגי יפו, דגי ירדן ודגי ג'ארות, שהם דגים שהוחזקו בכדי חרס. שיווק הדגים היה נתון בידי שלשה מוכרים בלבד, שניים יהודים, ברזני ואבודיש, וערבי ששמו מוחמד חמוד.

הנסיגות להביא דגים מיריחו נכשלו, כי אף יהודי לא היה מוכן להתגורר בבקעת הירדן, משפחת קמיניץ ארגנו משלוחי דגים למולונותיהם ומכריהם, אבל עקרות הבית היו נתונות לשרירות לבם של מוכרי הדגים בבטרק [שוק בערבית].

הונה בחורף תרס"ב הקניה בחנויות הדגים הפכה לבלתי נסבלת: מוכרי הדגים מלבד שמעלים את המחיר מעל לשער, מכים מכות אכזריות לכל מי שמתווכח איתם על המחיר, וגם מקללים ומחרפים את הדת בפומבי. הטענות על המוכרים ועל העובדים בחנויות הדגים היו רבות וקשות: מריבות, מכות ועלבונות, ניבולי פה וכדומה, קללות והפקעת מחירים.

ולכן ביום שלישי י"ד טבת, פרשת ויחי, הוציאו בתי הדין בירושלים "קול קורא - מודעה ואזהרה רבה לאסור איסר":

'בל יקרב שום איש לקנות דגים, לא בחול ולא בערב שבת וחג, לא בבטרק ולא בשאר מקומות, לא ביוקר ולא בזול, עד שיקבלו עליהם המוכרים שלא יוסיפו עוד לעשות מעשיהם, ומעתה כל הקונה דגים, הרי הוא עבריין, ויוצא מן הכלל!
עד אשר יראו הרבנים הגאונים והבד"ץ להתיר את האיסור הזה, והשומעים לדברינו אלה יתברכו ברוב ברכה."

המשיך ואמר רבי חיים מברסק, שמדברי רבי חיים מוולוז'ין משמע שהוא כן ידע מתי הקץ האמיתי".

הוסיף הגאון רבי יחזקאל אברמסקי: "שאלתי את רבי חיים איך אנו יודעים שהגר"א ידע את הקץ, הרי רבי עקיבא טעה כשחשב שבר כוכבא הוא המשיח, ואם כן גם הגר"א עלול לטעות?"

וענה רבי חיים בטוב טעם: "הטעות של רבי עקיבא היתה טעות באדם, בחושבו שבר כוכבא הוא המשיח, אבל קץ הגאולה של הגר"א הוא מתי הזמן שמחייב את ביאת המשיח, ובחשבון הזמן לא שייכת טעות".

לייפציג זה כאן

כתב החת"ס: ואסיים בדבר טוב, בעקבות המשיח אעורר על דברי הרמב"ן, שהאריך לגלות קץ הכמוס, ומרוב חשקו ותאוותו לביאת המשיח קירב חשבונו להיות קרוב לזמנו! (שו"ת חת"ס ח"ו ס"א)

וכדבריו אלו כתבו רבותינו שגם החת"ס בעצמו מרוב חשקו קירב החשבון קרוב לזמנו... (פר"י וילך 'אחר נמכר גאולה תהיה לו', בראשית דף ק"י)

"וחתום הספר עד עת קץ... ותרבה הדעת". כתב המלבי"ם שדווקא עד עת קץ יהיו הדברים סתומים, אבל בעת קץ, ככל שיתקרב זמן הגאולה - האלף השביעי יוסר הספק. (דניאל "ב ד')

ובזה נביא את דברי המלבי"ם, ששאלוהו איך הוא חישוב את הקץ, והלא אמרו חז"ל 'תפח רוחם של מחשבי קיצין'?

ותירץ במשל, ביהודי שנסע עם בנו ללייפציג. ביוצאם מהעיר שאלו הבן: 'אבא, מתי נגיע ללייפציג', גער בו אביו בחימה.

כעבור כמה ימים שאל האב את העגלון: 'מתי נגיע ללייפציג'. התפלא הבן: 'מדוע עלי גערת ואתה בעצמך שואלו זאת?!'

ענהו האב: 'כשיצאנו אין לשאול זאת, שהרי רק עתה יצאנו והדרך ארוכה מאד, אבל כעת כשעברנו מסע ארוך ואנו סמוכים לעיר, השאלה במקומה'. והנמשל מובן!

רבי ירמיה ציוה לפני מיתתו: תלבישוני בגדים מגוהצים ונאים - כהוגן וכראוי, תנו נעלי ברגלי ומקלי בידי והשכיבוני על צידי, שכאשר יבוא משיח אהיה מוכן לעמוד מיד! אמר זאת כדי לחזק את האמונה בביאת המשיח ותחיית המתים. (ירושלמי כתובות י"ב ג')

'ביקש לגלות את הקץ... והתחיל אומר דברים אחרים.' (רש"י מ"ט א)

פעם כאשר נסעו יחד הרבנים הגאונים רבי יחזקאל אברמסקי, רבי שלמה זלמן אויערבאך ורבי יונה מרצבך, סיפר להם הרב אברמסקי, כי יש עמו בכתובים ספר בקבלה, אך הוא לא מוציא לאור, כי גילוהו מן השמים שלא ידפיסו!

שאלו אחד מהם: "ואם היו מראים לו מן השמים שלא יוציא את ספרו "חזון יחזקאל", האם גם אז היה שומע להוראה זו?..."

השיב הרב אברמסקי בתקיפות ובקול רם: "לא בשמים היא!"

(נר לשולחן שבת" מפ"י הרה"ג ר' דוד צבי מרצבך)

מיום שנבראו שמים וארץ לא היה אדם חולה, היה בדרך או בשוק ומתעטש היתה נשמתו יוצאת. עד שבא יעקב וביקש רחמים ואמר, ריבון העולמים אל תיקח את נפשי ממני עד שאצווה את בני ובני ביתי. (פרד"א נ"ב ועיין ב"מ פג)

כאשר היתה פורצת מגיפה בירושלים, היו יוצאות המשפחות היהודיות אל מחוץ לעיר, ליד "קבר שמואל הנביא", וגרות שם באוהלים, עד יעבור זעם. רק את ילדי התשב"ר והמלמדים השאירו בתוך העיר, כי חששו למה שאמרו חז"ל "יוצא מבת ציון כל הדרה" - אלו תינוקות של בית רבן. והחזיקו אותם בחצר סגורה, לשמור שלא ידבקו במחלה, שהגיעה בדרך כלל מהשכנים הערביים, שלא שמרו על ניקיון ודרכי הבריאות.

פעם אחת באו הורי הילדים לפני תלמידי הגר"א, הגאונים רבי הלל ורבי מנדל, והתחננו להוציא גם את הילדים מחוץ לעיר. אך הם חששו מאוד למלא בקשתם, וענו להורים המבוהלים, שיחכו עוד מספר ימים.

בלילה הלכו רבי הלל ורבי מנדל לכותל המערבי, ועשו "שאלת חלום" כמקובל בידם מרבם הגר"א, וקיבלו תשובה: "חלילה להוציא את התשב"ר מהעיר, ובערב שבת, בשעת הדלקת נרות השבת תפסק המגיפה לגמרי". וכך היה!

(דברי ישעיה')

(דברי ישעיה')

(דברי ישעיה')

(דברי ישעיה')

(דברי ישעיה')

בעיר קובנה היתה מגיפת טיפוס, ובאותה תקופה נהגו שהיו מחטאים בחומר מיוחד את המיטה שעליה שכב החולה.

בסלבודקה היה אז בחור צדיק ושמו לייב'ה קובנר שהיה שוכב במיטה ששכב בה החולה לפני החיטוי, להראות לכולם שהמחלה באה מה', ולא החיטוי הוא זה שעוזר... ואמר: "דעו, אם ה' לא רוצה לא נדבקים!" ואכן למרות ששכב במיטות של חולים רבים, הוא מעולם לא נדבק!

(זכרונות לגאון רבי מנחם מנדל שוק)

מי הרג את עשו ומתי?

מסורת הייתה לגויים שיהודה הרג את עשו. בשעה שמת יצחק, הלכו יעקב ועשו לקוברו. ביקש עשו להרוג את יעקב, בא יהודה להורגו, ולפי שקלסתר פניו של עשו היה דומה קצת ליעקב, לא רצה להורגו דרך פניו, משום כבוד אביו... (מדרש תנאים" דברים ל"ג)

וכן כתב בירושלמי: "בראשונה גזרו שמד על שבט יהודה, שכן מסורת להם מאבותם, שיהודה הוא שהרג את עשו, דכתיב "ידך בעורף אויבך" והיו הולכים ומשעבדים בהם..." (כתובות א' ה')

ואילו בבבלי מובא: כשבאו לקבור את יעקב היה עשו מעכב בעדם, ואמר 'המערה שלי!' לבסוף... לקח חושים מקל וקיפד את ראשו של עשו, שהתגלגל למערה, ונקבר עם יעקב. (סוטה יג)

ושמא לא מת באותה הכאה, עד שעמד יהודה והרגו. (תוס' גיטין נה:)

אמנם ב"פרקי דרבי אליעזר" כתב במפורש: בא עליהם עשו מהר שעיר לחרחר ריב, ואמר שלי היא המערה... חושים היה פגום בלשונו ואזונו, אמר להם 'מפני מה אנו יושבים?' הראוהו באצבע... מיד שלף את חרבו והתיז את ראשו, ונתגלגל לתוך המערה. נעמד יצחק, אחז בראשו של עשו והתפלל לה'. (ל"ט)

אחד מאנשי ה"חברא קדישא" התאונן לפני הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד שהוא איבד את ארנקו, ובו כל כספו. הוא הפך את כל הבית בחיפושים אחריו, אך הארנק לא נמצא. מה אעשה?

יעצו רבינו: 'לך לחפור מעט בקבר שחפרתם בו לאחרונה, ושם תמצא את ארנקך!' ואכן כשחפרו בקבר כמה חפירות, מצאוהו...
הסביר רבינו: 'אין הדברים קשורים לרוח הקודש, אלא איש זה ששמר על ארנקו כבבת עינו, בוודאי איבדו רק כשעסק בעבודתו ב"חברא קדישא", ומכיון שכן אין זה מסתבר שהוא איבד את הארנק בזמן שהקבר היה פתוח, כי אז עמד בו זקוף, על כן כנראה היה זה בסיום עבודתו, כאשר התכופף לכסות את הקבר, הארנק נפל והתגלגל...'

(מורא ארעא דישראל')

בעת מלחמת השחרור התפוצץ בירושלים אוטובוס ונהרגו שני אנשים. הגופות היו מרוטשות, ולא ידעו אם הם יהודים או גויים.

אנשי ה"חברא קדישא" שאלו את הגאון רבי צבי פסח פרנק ותשובתו היתה: "עדיף שיקבר גוי אחד בין יהודים מאשר יהודי בין גויים." (רשמי שאלה" י"ד)

"יעש לאביו אבל שבעת ימים." (כ"י)

מעשה ובא לבית הכנסת "בית גבריאל" - "שויתי" באופקים 'יהודי של יזכור'. דא עקא, הוא הגיע בשבת שאין מזכירין בה נשמות, ידידי, גבאי בית הכנסת על פי הוראת הרב, הגאון ר' דב סלמון הורה לומר 'קל מלא רחמים', כי בדבר הזה מסתכמת יהדותו, ואם לא היו אומרים היה נגרם לו צער רב. (נר לשולחן שבת')

השבוע יחול יום הזכרון לחכם רבי שבתי גבריאל יהושע

מעשה בתלמיד חכם שבילל הסדר, כשאמר בהלל, את הקטע "לפיכך אנו חייבים להודות להלל לשבח..." השמיט את אחת ההודאות בכוונה, כי לדעתו הדבר מיותר ואריכות דברים היא...
באותו לילה חלם חכם רבי שבתי חלום: "איש פלוני עשה כך וכך, ויחלה בגרונו בעונו שישה חודשים".

בבוקר פגש חכם רבי שבתי את אותו תלמיד חכם, והנה האיש משמיע בקול צרוד ומצפצף "חג שמח..." השיבו חכם שבת: "ידעתי, זה קרה לך על שאמשי דילגת על אחד משבחי ה' ודקדקו עליך, ורק עוד שישה חודשים תתראפ!" (זכרון שלוניקי')

(זכרון שלוניקי')

(זכרון שלוניקי')

(זכרון שלוניקי')

(זכרון שלוניקי')

(זכרון שלוניקי')

(זכרון שלוניקי')